

Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnosentrizm Alanındaki Tezlerin Bibliyometrik Analizi

Berna MAZZLUM¹ ve Seda ŐAHİN²

Öz

Bu araştırmada, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte oldukça önem kazanan iki konu "kültürlerarası duyarlılık" ve onu etkileyen "etnosentrizm" hakkında yazılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bibliyometrik analiz herhangi bir alan veya bilimsel bilginin kapsam ve yeterliliğinin değerlendirilmesi ve alandaki güncel araştırma konularının belirlenerek gelecekteki araştırmalara yön vermesi açısından önemlidir. Bu kapsamda kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm alanında Türkiye'de yapılmış olan lisansüstü tezler; tür (yüksek lisans/doktora), yıl, yazım dili, yayımlandıkları enstitü ve anabilim dalı, üniversite, araştırma deseni, veri toplama yöntemi, örneklem grubu ve konu başlığı açısından ilişkili konu şeklindeki parametreler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından onaylanan ve arşivlenen lisansüstü tezlerin genel bir profilini çıkarmak amacıyla araştırma yöntemi olarak bibliyometrik analiz tekniğı kullanılmıştır. Lisansüstü tezler "kültürlerarası duyarlılık", "etnikmerkezçilik", "etnosentrik", "etnosentrizm" anahtar kelimeleri ile taranmış ve 137 adet teze ulaşılmıştır. Araştırma evreninin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda kültürlerarası duyarlılığın en fazla empati ve etnosentrizm açısından araştırıldığı, etnosentrizmin ise sıklıkla satın alma niyetiyle ilişkisinin incelendiğı tespit edilmiştir. Ayrıca kültürlerarası duyarlılığın en çok eğitimciler ile öğrencilerde ve etnosentrizm ise en çok tüketicilerde araştırıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası duyarlılık, etnosentrizm, lisansüstü tezler.

Bibliometric Analysis of Theses in the Field of Intercultural Sensitivity and Ethnocentrism

Abstract

The purpose of the study is to examine the postgraduate theses written about "intercultural sensitivity and ethnocentrism affecting it", which has gained importance with globalization and technological developments. Bibliometric analysis is substantial in terms of evaluating the extent and adequacy of any field or scientific knowledge. Besides it specifies contemporary research in the field and leads future investigations. Within this framework postgraduate theses written in Turkey on intercultural sensitivity and ethnocentrism were formed an estimate of in relation to various parameters (type, year, writing language, institute and department, university, research design, data collection method, sample group and subject heading). The bibliometric method of research was used to reveal a general profile of the postgraduate theses approved and archived by the Higher Education Council Publication Documentation Department. Postgraduate theses were viewed with the keywords "intercultural sensitivity", "ethnocentrism", "ethnocentric" and 137 theses were reached. The entire population was comprised in the research. As a result of the analysis, it is inferred that intercultural sensitivity is mostly explored within the scope of empathy and ethnocentrism. In addition to this, it is concluded that ethnocentrism is frequently discussed in relation to purchase intention. Another significant finding of the research is that intercultural sensitivity is investigated in educators and students in the main, and ethnocentrism is examined in consumers by and large.

Keywords: Intercultural sensitivity, ethnocentrism, postgraduate theses.

Atf İçin / Please Cite As:

Mazlum, B. ve Şahin, S.(2024). Kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm alanındaki tezlerin bibliyometrik analizi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 295-309. doi:10.33206/mjss.1268744

Geliş Tarihi / Received Date: 03.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 17.09.2023

¹ Öğr. Gör. - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Meslek Yüksekokulu, berna.sad@erdogan.edu.tr,

 ORCID: 0000-0002-6365-7830

² Doç. Dr. - Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ssen@balikesir.edu.tr,

 ORCID: 0000-0001-5977-1561

Giriş

Küreselleşme, sosyal, siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler başta olmak üzere günümüzde birçok etken farklı kültürlerden insanların bir araya gelmesini zorunlu kılmaktadır. Hatta birçok sektörde belirlenen hedeflere ve dolayısıyla başarıya ulaşılması noktasında farklı kültürlerden bu insanların sadece bir arada bulunması değil, birbirleriyle etkileşim süreçlerinin de iyi bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Küresel çapta yaşanan teknolojik gelişimlere de paralel olarak farklı kültürden milyonlarca insanın isteyerek ya da zorunlu olarak bir araya gelmesi kültürlerarası iletişimi çok daha önemli hale getirmektedir. Kültürlerarası iletişim yeterliliğinin oluşması noktasında ise karşımıza öncü bir eğilim olarak kültürlerarası duyarlılık çıkmaktadır (Robles ve Gonzalez, 2019). Farklı kültürlerden kişilerin birbirleriyle etkileşiminde başarılı ve etkili iletişimin kurulup sürdürülebilmesi için kültürlerarası duyarlılık gerekli olmaktadır (Mao ve Hale 2015, 134). Kültürlerarası duyarlılık, kültürlerarasındaki temel farklılıkların nasıl tanınıp algılanabileceğini ve söz konusu bu farklılıklarla nasıl başa çıkılabileceğini öğrenmektir (Yağbasan, 2016, 101). Kültürlerarası duyarlılık, bireyin kendisinden farklı kültürlerdeki kişilere ve onların görüşlerine değer vermesi ile ilgili olmaktadır. Chen ve Starosta (2000) da kültürlerarası duyarlılığı tanımlarken benzer kavramlar üzerinde durmuş ve kavramı, kişinin kültürlerarası iletişim sürecinde kültürel farklılıkları tanıyıp öğrenme ve farklılıklara saygı gösterme noktasındaki duygusal kapasitesi şeklinde tanımlamıştır. Bu anlamda kültürlerarası iletişimin duygusal sürecini ifade eden kültürlerarası duyarlılık, bireyin kültürel farklılıkları bilme, tanıma ve bunlara hoşgörülü olma gibi duygusal özelliklerini kapsamaktadır (Fritz, Mollenberg ve Chen, 2001, 170). Kültürlerarası duyarlılığa sahip kişilerde temel göstergeler, kendinden farklı kültürlere, alt kültürlere ve aidiyet bağlarına pozitif yönde yaklaşımdır. Pozitif duygularla ifade edilmeye çalışılan ise; farklılıkların önyargı ve kalıp yargılar olmadan, etnosentrizmden uzak bir şekilde kişileri yargılamaksızın değerlendirilmesidir (Bekiroğlu ve Balcı, 2014, 435).

Farklı kültürlerin karşılaşmalarında sürecin sağlıklı ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesi kültürlerarası duyarlılık ile mümkün olabilmektedir. Ancak söz konusu iletişim sürecini çift yönlü etkileyen birçok etken bulunmaktadır (Chen ve Stratos, 1996). Alanyazın incelendiğinde bu etkenlerden birinin etnosentrizm olduğu görülmektedir. Etnosentrizm birbirinden ayrı kültürel, etnik, dinsel ve bölgesel altyapılara sahip kişilerin iletişimine engel oluşturabilmektedir (Neuliep ve McCroskey, 1997). Sumner'a göre (1906, 13) etnosentrizm, bireyin yaşam tarzını ve kültürünü diğer kültürlerle kıyasla daha üstün görmesi, kendi kültüründeki değer yargıların, normların evrensel doğruluğa ve geçerliliğe sahip olduğunu düşünmesi ve ayrıca diğer kültürleri de bu açıdan değerlendirmesi eğilimidir. Etimolojik olarak incelendiğinde kavramın Yunan diline dayandığı görülmekte ve kavram, Yunan dilinde "millet, ırk" anlamlarına gelen "ethnos" ile merkez anlamına gelen "kentron" kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kavram genel olarak insanların kendi grubunu evrenin merkezinde görme, diğer sosyal grupları ise kendi grubunun perspektifinden yorumlama ve kültürel olarak kendilerine benzeyen kişileri körü körüne kabul ederken, benzemeyenleri reddetme yönündeki evrensel eğilimdir (Shimp ve Sharma, 1987, 280). Kısaca etnosentrizm, kişinin ait olduğu kültürü temel kabul edip diğer kültürleri kendi bakış açısıyla değerlendirmesi olarak da tanımlanmaktadır (Akay ve Yılmaz, 2019, 2170).

Kültürel farklılıklarla başa çıkabilecek dünya görüşlerine sahip olunabilmesi açısından önemli bir kavram olan kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası duyarlılığın önemi, etkenleri ve etkileri farklı disiplinlerdeki araştırmalarda giderek daha fazla araştırılmaktadır (Fritz, Mollenberg ve Chen, 2001). Herhangi bir bilim dalındaki gelişmeleri tespit etme ve değerlendirebilmenin en iyi yollarından biri, söz konusu alanda gerçekleştirilmiş araştırmaların incelenmesi olduğuna dair görüş, bilim adamları tarafından genel kabul görmektedir. Herhangi bir bilim dalına ait üretilen literatürün belirli zaman aralıklarıyla araştırılması, o bilim dalındaki gelişmelerin tespiti açısından önemlidir. Çünkü bu inceleme ile ulaşılan bulgular, hem o bilim dalının zamanla sergilediği gelişimi ve egemen eğilimleri anlama hem de o alana ait problemleri ortaya çıkarıp giderebilme noktasında yapılabilecek düzenlemeleri tartışma olanağı sağlayabilmektedir. Ayrıca incelemelerin akademik araştırmalar üzerinde gerçekleştirilmesi ise daha nesnel bulgu ve sonuçların elde edilmesini sağlamaktadır (Kozak, 2001, 26). Bu araştırma genel olarak bir bilim dalında olmasa da kültürel karşılaşmaların kaçınılmaz olduğu günümüzde daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm alanında gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm konularında yazılan lisansüstü tezler incelenerek, bu tezlerin özellikleri ve tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'de farklı bilim dalları ve o bilim dalları içerisindeki farklı konularda yazılmış olan makale ve tezleri inceleyen birçok araştırma olsa da kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm konuları ile ilgili genel değerlendirmenin yapıldığı herhangi bir bibliyometrik araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm alanında hazırlanan

lisansüstü tezlerin genel özelliklerinin belirlenmesi ve söz konusu alanlarda yapılan araştırmaların hangi değişkenler açısından ele alındığının ortaya konularak araştırmacılara kolaylık sağlanabilmesi açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünölmektedir. Ayrıca kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili araştırmaların gelişimini daha bütünsel bir bakış açısıyla görebilme ve bu iki kavramın ele alındığı lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlerle ilgili farklılıklarının karşılaştırılması noktasında da araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Yöntem

Bibliyometri, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması şeklinde tanımlanmaktadır (Şahin ve Acun, 2015, 215). Bibliyometrik analiz hem araştırılmak istenen alan ya da bilimsel bilginin kapsam ve yeterliliğini değerlendirilmesi hem de alandaki güncel araştırma konularının belirlenerek gelecekteki araştırma yönlere göre görölebilmesi açısından sıklıkla tercih edilmektedir (Ekundayo ve Okoh, 2018). Araştırmanın amaçlarına ulaşabilmek için bibliyometri analizinden yararlanılmıştır. Bu araştırmada bibliyometrik analizin uygulanacağı veri kaynakları dokümanlardır. Araştırmanın evreni, kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm alanlarında Yüksek Öğretim Kurulu Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından onaylanan ve arşivlenen, konu ve yıl bölümlerinde sınırlandırma yapılmadan ulaşılan 137 lisansüstü tezdendir. Bu tezlerin 36’sı kültürlerarası duyarlılık ile ilgili ve 101’i etnosentrizm ile ilgilidir. Bu sayı ulaşılabilir olduğu için de, araştırmada örneklem seçim yoluna gidilmemiş, 2022 yılına kadar yapılan ve izin verilen bütün lisansüstü tezler araştırma kapsamına alınmıştır. Bu araştırmada zaman, ulaşılabilirlik ve maliyet faktörleri dikkate alınarak lisansüstü tezler dışındaki akademik çalışmalar araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Araştırmada öncelikle Yüksek Öğretim Kurulu’nun ulusal tez merkezine girilmiş ve “kültürlerarası duyarlılık”, “etnikmerkezcilik”, “etnosentrik” ve “etnosentrizm” anahtar kelimeleriyle tez adına göre tarama yapılmıştır. Lisansüstü tezler taranırken yıl, tezin türü gibi alanların hiçbirinde herhangi bir seçim yapılmamış sadece doküman taraması yapılabilmesi için erişime açık olan “izinli” tezler işaretlenmiştir. Tarama sonucunda, kültürlerarası duyarlılık ile etnosentrizm konularında erişimine izin verilen 137 ve erişime izin verilmeyen 2 adet lisansüstü tez bulunmuştur. Bu anlamda araştırmaya dahil edilen yüksek lisans ve doktora tezleri, Ulusal Tez Merkezi’nin web sitesinden PDF formatında bilgisayar ortamına aktarılmış ve sonrasında analize başlanmıştır. Betimleyici istatistiksel analizler kullanılan bu araştırmada çeşitli parametrelere özgü frekans ve yüzde değerlerinden yararlanılarak kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili tezlerin bibliyometrik profili çıkarılmaya çalışılmıştır. Envanter oluşturmak amacıyla araştırmanın analiz aşamasında lisansüstü tezler; tür (yüksek lisans/doktora), yıl, yazım dili, yayımlandıkları enstitü ve anabilim dalı, üniversite, araştırma deseni, veri toplama yöntemi, örneklem grubu ve konu başlığı açısından ilişkili konu parametrelerine göre ayrılıp çözümlenmiştir. Ayrıca araştırmada verilerin elde edildiği ulusal tez merkezinde devamlı olarak güncellemeler ve yeni tez ekleme işlemleri olduğundan sağlıklı bir şekilde veri toplanabilmesi için tarama işleminde 31.12.2022 tarihi sınır belirlenmiştir. Tarama ve analiz işlemleri yapılırken söz konusu tarihe kadar yapılan tüm güncellemeler gerekli kontroller yapılarak veri dosyasına aktarılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili olarak Ulusal Tez Merkezinde toplam 137 lisansüstü tez bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde 108 adet yüksek lisans ve 29 adet doktora tezi olmak üzere toplam 137 teze ait verilerin sıklık ve yüzde analizlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili yazılan tezlerin belirli parametreler çerçevesinde incelendiği bu araştırmada tezlere ilişkin genel dağılım tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. İncelenen Tezlerin Araştırma Alanı ve Türlerine Göre Dağılımı

Araştırma Alanı	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	N	%	N	%	n	%
Kültürlerarası Duyarlılık	30	83,33	6	16,67	36	100,00
Etnosentrizm	78	77,23	23	22,77	101	100,00
Toplam	108	78,83	29	21,17	137	100,00

Tablo 1 incelendiğinde; kültürlerarası duyarlılık ile ilgili 36 lisansüstü tezin 30’unun (%83,33) yüksek lisans ve 6’sının (%16,67) doktora tezi olduğü görölmektedir. Etnosentrizm ile ilgili olarak ise 101 lisansüstü tezin 78’i (%77,23) yüksek lisans ve 23’ü (%22,77) doktora tezi olmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen 137 tezin tamamına bakıldığında, 108 tezin (%78,83) yüksek lisans ve 29 tezin (%21,17) doktora tezi olduğü görölmektedir. Bu anlamda hem kültürlerarası duyarlılık hem de etnosentrizm alanında yazılan tezlerin çok

büyük bir kısmının yüksek lisans tezi (%78,83) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca etnosentrizm ile ilgili olarak yazılan lisansüstü tezlerin (n= 36) sayısının kültürlerarası duyarlılığa (n= 101) göre oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımı aşağıda Tablo 2 ve Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 2. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	n	%
2011	1	3,33	-	-
2014	1	3,33	1	16,67
2017	3	10,00	1	16,67
2018	5	16,67	-	-
2019	10	33,33	-	-
2020	6	20,00	-	-
2021	4	13,33	1	16,67
2022	-	-	3	50,00
Toplam	30	100,00	6	100,00

Tablo 2'de kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin yıllar itibariyle gösterdiği gelişim incelendiğinde; kültürlerarası duyarlılık ile ilgili ilk lisansüstü tezin 2011 ve ilk doktora tezinin 2014 yılında yazıldığı görülmektedir. Konuya ilişkin en çok yüksek lisans tezi 2019 yılında (%33,33) ve en çok doktora tezi 2022 yılında (%50,00) yazılmıştır. Bu anlamda kültürlerarası duyarlılık konusunun yeni bir kavram olmamasına rağmen son yıllarda önem kazandığı ve giderek daha fazla incelendiği söylenebilir.

Tablo 3. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	N	%
2006	1	1,28	-	-
2007	1	1,28	-	-
2008	1	1,28	-	-
2009	2	2,56	-	-
2010	4	5,13	1	4,35
2011	4	5,13	-	-
2012	3	3,85	1	4,35
2013	2	2,56	-	-
2014	7	8,97	3	13,04
2015	3	3,85	3	13,04
2016	3	3,85	3	13,04
2017	8	10,26	3	13,04
2018	4	5,13	-	-
2019	16	20,51	2	8,70
2020	6	7,69	4	17,39
2021	6	7,69	2	8,70
2022	7	8,97	1	4,35
Toplam	78	100,00	23	100,00

Tablo 3'te etnosentrizm ile ilgili tezlerin yıllar itibariyle gösterdiği gelişim incelendiğinde; etnosentrizm ile ilgili ilk lisansüstü tezin 2006 ve ilk doktora tezinin 2010 yılında yazıldığı görülmektedir. Konuya ilişkin en çok yüksek lisans tezi 2019 yılında (%20,51) ve en çok doktora tezi 2020 yılında (%17,39) yazılmıştır. Dolayısıyla etnosentrizm konusunun da yeni bir kavram olmamasına rağmen son yıllarda önem kazandığı ve giderek daha fazla incelendiği söylenebilir. İncelenen tezlerin yazım diline göre dağılımı aşağıda Tablo 4 ve Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 4. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Yazım Dili	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	N	%
Türkçe	22	73,33	5	83,33
İngilizce	8	26,67	1	16,67
Toplam	30	100,00	6	100,00

Tablo 4'te kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin yazım diline göre dağılımı incelendiğinde; hem yüksek lisans (%73,33) hem de doktora (%83,33) tezlerinin çok büyük bir kısmının özgün dilinin Türkçe olduğu görülmektedir. Ayrıca kültürlerarası duyarlılıkla ilgili olarak yazılan tezlerin sıklık dereceleri incelendiğinde;

30 yüksek lisans tezinin 8'i ve 6 doktora tezinden sadece 1 tanesinin özgün dili İngilizce olmaktadır. Bu durum Türkiye'de lisansüstü eğitimlerin ağırlıklı olarak Türkçe olmasının doğal bir sonucudur. Nitekim lisansüstü tezlerin incelendiği diğer araştırmalarda da tezlerin büyük çoğunluğunun özgün dilinin Türkçe olduğu tespit edilmiştir (İnce, Gül ve Bozyiğit, 2017; Kiremit, 2019; İnce ve Uygurtürk, 2019; Aksöz ve Yücel, 2020).

Tablo 5. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Yazım Dili	Yüksek Lisans		Doktora	
	n	%	N	%
Türkçe	74	94,87	23	100,00
İngilizce	4	5,13	-	-
Toplam	78	100,00	23	100,00

Tablo 5'te etnosentrizm ile ilgili tezlerin yazım diline göre dağılımı incelendiğinde; yüksek lisans (%94,87) tezlerinin tamamına yakınının ve doktora tezlerinin ise tamamının özgün dili Türkçe olmaktadır. Ayrıca etnosentrizm ile ilgili olarak yazılan tezlerin sıklık dereceleri incelendiğinde; 78 yüksek lisans tezinin sadece 4'ünün özgün dili İngilizce olmakta ve etnosentrizm konusunda yabancı dilde yazılan hiç doktora tezi bulunmamaktadır. Türkiye'de lisansüstü eğitimlerin ağırlıklı olarak Türkçe olduğu düşünüldüğünde bu durumun doğal olduğu ifade edilebilir. İncelenen tezlerin bağlı oldukları enstitülere göre dağılımı aşağıda Tablo 6 ve Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 6. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü Adı	n	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	14	38,89
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	4	11,11
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2	5,56
Sosyal Bilimler Enstitüsü	16	44,44
Toplam	36	100,00

Tablo 6'da kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin bağlı oldukları enstitüler incelendiğinde; lisansüstü tezlerin %44,44'ü Sosyal Bilimler Enstitülerinde, %38,89'u Eğitim Bilimleri Enstitülerinde, %11,11'i Lisansüstü Eğitim Enstitülerinde ve %5,56'sı ise Sağlık Bilimleri Enstitülerinde tamamlanmıştır.

Tablo 7. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü Adı	n	%
Dış Ticaret Enstitüsü	2	1,98
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3	2,97
Fen Bilimleri Enstitüsü	1	0,99
İşletme Enstitüsü	1	0,99
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	5	4,95
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	0,99
Sosyal Bilimler Enstitüsü	88	87,13
Toplam	101	100,00

Tablo 7'de etnosentrizm ile ilgili tezlerin bağlı oldukları enstitüler incelendiğinde; lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının (%87,13) Sosyal Bilimler Enstitülerinde tamamlandığı görülmektedir. Etnosentrizmin sosyoloji içerisinde ele alınan bir konu olduğu düşünüldüğünde bu sonucun doğal olduğu söylenebilir. Daha sonra onu, %4,95 ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve %2,97 ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü takip etmektedir. İncelenen tezlerin bağlı oldukları anabilim dalına göre dağılımı aşağıda Tablo 8 ve Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 8. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	n	%
Ebelik Anabilim Dalı	1	2,78
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	8	22,22
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı	1	2,78
Hemşirelik Anabilim Dalı	1	2,78

Tablo 8 Devamı. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	n	%
İlköğretim Anabilim Dalı	1	2,78
İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı	3	8,33
İşletme Anabilim Dalı	3	8,33
Psikoloji Anabilim Dalı	1	2,78
Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı	1	2,78
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı	1	2,78
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı	1	2,78
Sosyoloji Anabilim Dalı	1	2,78
Temel Eğitim Anabilim Dalı	1	2,78
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı	1	2,78
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı	1	2,78
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı	3	8,33
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı	1	2,78
Yabancı Diller Anabilim Dalı	5	13,89
Yükseköğretim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı	1	2,78
Toplam	36	100,00

Tablo 8'de kültürlerarası duyarlılık ile ilgili lisansüstü tezlerin anabilim dalına göre dağılımı incelendiğinde; kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin 19 ayrı anabilim dalında hazırlandığı görülmektedir. Belirtilen anabilim dalları içerisinde gerçekleştirilen tezlerin, en fazla eğitim bilimleri alanında hazırlandığı (%22,22) ve daha sonra onu yabancı diller alanının takip ettiği (%13,89) tespit edilmiştir. Küreselleşme ve modern teknolojinin de etkisiyle değişen ve gelişen dünyada farklı ülkelerden, farklı kültürlerden birçok öğrenci aynı ortamları paylaşmaktadır. Öğretmenlerin de farklı kültürlerden pek çok öğrencisi bulunmaktadır. Bu anlamda hem öğretmenlerin kendi kültüründen olmayan öğrencilere karşı hem de söz konusu öğrencilerin birbirlerine karşı (kültürlerarası) duyarlı olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Nitekim kültürlerarası duyarlılıkla ilgili lisansüstü tezler incelendiğinde eğitim bilimcilerin bu konuda daha fazla çalıştığı da görülmektedir.

Tablo 9. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Bağlı Olduğu Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	n	%
Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı	1	0,99
Dış Ticaret Eğitim ve Anabilim Dalı	1	0,99
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	2	1,98
Ev Ekonomisi Anabilim Dalı	1	0,99
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı	1	0,99
Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı	1	0,99
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı	2	1,98
Hemşirelik Anabilim Dalı	1	0,99
İktisat Anabilim Dalı	1	0,99
İşletme Anabilim Dalı	71	70,30
İşletme Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı	1	0,99
Pazarlama Anabilim Dalı	4	3,96
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı	2	1,98
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı	4	3,96
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı	1	0,99
Uluslararası İşletmecilik Anabilim Dalı	2	1,98
Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı	2	1,98
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı	2	1,98
Yükseköğretim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 9'da etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezlerin anabilim dalına göre dağılımı incelendiğinde; etnosentrizm ile ilgili tezlerin 19 ayrı anabilim dalında hazırlandığı görülmektedir. Belirtilen anabilim dalları içerisinde gerçekleştirilen tezlerin çok büyük bir kısmının (%70,30) işletme alanında hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu durumun tezlerin genellikle pazarlama açısından ele alınmasından kaynaklandığı söylenebilir. İncelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımı aşağıda Tablo 10 ve Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 10. Kùltùrlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	n	%
Anadolu Üniversitesi	2	5,56
Balıkesir Üniversitesi	1	2,78
Bilkent Üniversitesi	1	2,78
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	2,78
Çağ Üniversitesi	3	8,33
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2	5,56
Çukurova Üniversitesi	2	5,56
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	2,78
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	2,78
Gaziantep Üniversitesi	2	5,56
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2	5,56
İnönü Üniversitesi	1	2,78
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	2,78
İstanbul Üniversitesi	1	2,78
Kocaeli Üniversitesi	1	2,78
Marmara Üniversitesi	2	5,56
Mersin Üniversitesi	1	2,78
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	5,56
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1	2,78
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	2,78
Selçuk Üniversitesi	3	8,33
Yıldız Teknik Üniversitesi	3	8,33
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	2,78
Toplam	36	100,00

Tablo 10’da kùltùrlerarası duyarlılık ile ilgili lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; toplamda 23 ayrı üniversitede konu ile ilgili tez çalışmalarının olduğu görülmektedir. Ayrıca üniversiteler arasındaki dağılımda belirgin farkların olmadığı en fazla 3 ve en az 1 adet tez çalışmasının yapıldığı belirlenmiştir. Tezlerin en fazla olduğu üniversiteler ise %8,33’lük oranlar ile Çağ Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi’dir.

Tablo 11. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	n	%
Adıyaman Üniversitesi	1	0,99
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	1,98
Akdeniz Üniversitesi	1	0,99
Aksaray Üniversitesi	1	0,99
Anadolu Üniversitesi	4	3,96
Ankara Üniversitesi	2	1,98
Atatürk Üniversitesi	3	2,97
Bahçeşehir Üniversitesi	2	1,98
Balıkesir Üniversitesi	5	4,95
Başkent Üniversitesi	1	0,99
Beykent Üniversitesi	1	0,99
Biruni Üniversitesi	1	0,99
Çağ Üniversitesi	1	0,99
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	2,97
Çukurova Üniversitesi	2	1,98
Düzce Üniversitesi	1	0,99
Ege Üniversitesi	2	1,98
Erciyes Üniversitesi	2	1,98
Erzurum Teknik Üniversitesi	1	0,99
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	1,98
Gazi Üniversitesi	4	3,96
Gaziantep Üniversitesi	2	1,98
Hacettepe Üniversitesi	1	0,99
İnönü Üniversitesi	1	0,99
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	0,99
İstanbul Ticaret Üniversitesi	2	1,98

Tablo 11 Devamı. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	n	%
İstanbul Üniversitesi	7	6,93
Kafkas Üniversitesi	2	1,98
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	1,98
Karabük Üniversitesi	1	0,99
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1	0,99
Kastamonu Üniversitesi	2	1,98
Kocaeli Üniversitesi	3	2,97
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	3	2,97
Maltepe Üniversitesi	2	1,98
Marmara Üniversitesi	5	4,95
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0,99
Mersin Üniversitesi	2	1,98
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,99
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	2	1,98
Nişantaşı Üniversitesi	1	0,99
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	1	0,99
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1	0,99
Sakarya Üniversitesi	2	1,98
Selçuk Üniversitesi	2	1,98
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	1,98
Trakya Üniversitesi	1	0,99
Turgut Özal Üniversitesi	1	0,99
Yalova Üniversitesi	1	0,99
Yeditepe Üniversitesi	3	2,97
Yıldız Teknik Üniversitesi	3	2,97
Toplam	101	100,00

Tablo 11’de etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; toplamda 51 ayrı üniversitede konu ile ilgili tez çalışmalarının olduğu görülmektedir. Ayrıca konu ile ilgili en çok tez yazılan üniversite %6,93 ile İstanbul Üniversitesi’dir. Daha sonra onu %4,95’lik oranlarla Balıkesir Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi takip etmektedir. İncelenen tezlerin araştırma desenine göre dağılımı aşağıda Tablo 12 ve Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 12. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	n	%
Nicel Yöntem	27	75,00
Karma Yöntem (Nicel+Nitel)	9	25,00
Toplam	36	100,00

Tablo 12’de kültürlerarası duyarlılık ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma desenine göre dağılımı incelendiğinde; tezlerin büyük çoğunluğunda nicel yöntemin (%75) kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlerde sadece nitel yöntemin kullanıldığı tez olmamakla birlikte %25 oranında hem nitel hem nicel yöntem, diğer bir ifadeyle karma yöntem kullanılmıştır. Nicel yöntemle araştırma yapmanın daha kısa vakit alması, verilerin toplanması ve analiz edilmesinin daha kolay olması ve ayrıca bu yöntemin daha yaygın bir şekilde kullanılması gibi avantajlar düşünüldüğünde bu sonucun doğal olduğu ifade edilebilir. Nitekim farklı konulardaki lisansüstü tezlerin incelendiği diğer araştırmalarda da benzer şekilde çoğunlukla nicel yöntemin tercih edildiği belirlenmiştir (İnce, Gül ve Bozyiğit, 2017; Tayfun ve diğerleri, 2018).

Tablo 13. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	N	%
Nicel Yöntem	99	98,02
Nitel Yöntem	2	1,98
Toplam	101	100,00

Tablo 13’te etnosentrizm ile ilgili tezlerin araştırma desenine göre dağılımı incelendiğinde; lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının nicel yöntem (%98,02) kullanılarak hazırlandığı belirlenmiştir. Kültürlerarası duyarlılık ile ilgili aynı parametrede belirlenen sonuca benzer olarak, bu durumun nicel yöntemin daha büyük ölçekte ve hızlı veri toplamaya elverişli olması, daha kolay uygulanması ve daha yaygın kullanılmasından

kaynaklandığı düşünölmektedir. Dolayısıyla etnosentrizm ile ilgili araştırmalarda da nicel yöntemin belirtilen avantajlarına bağlı olarak sıklıkla kullanılmış olmasđ doğal bir sonuçtur. Ayrıca lisansüstü tezlerde karma yöntemin kullanıldığı tez olmamakla birlikte %1,98 oranında nitel yöntem kullanılmıştır. İncelenen tezlerin veri toplama yöntemine göre dağılımı aşağıda Tablo 14 ve Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 14. *Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Veri Toplama Yöntemine Göre Dağılımı*

Veri Toplama Yöntemi	N	%
Anket	32	71,11
İçerik Analizi	2	4,44
Deneyisel Desen (Ön test-Son test)	4	8,89
Görüşme	7	15,56
Toplam	45*	100,00

* Kültürlerarası duyarlılıkla ilgili 9 tezde karma yöntem kullanıldığı için toplam frekans değeri değışiklik (n= 36+9) göstermiştir.

Tablo 14'te kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin veri toplama yöntemine göre dağılımı incelendiğinde; lisansüstü tezlerin büyük bir kısmının anket yöntemi ile (%71,11) veri topladığı tespit edilmiştir. Anket yönteminin araştırmacılara; para, zaman ve enerji bakımından tasarruf sağladığı ve daha kolay bir şekilde geniş kitlelere ulaşma imkanı verdiği düşünöldüğünde bu sonucun doğal olduğu söylenebilir. Ayrıca lisansüstü tezlerde % 15,56 oranında görüşme, %8,89 oranında deneyisel desen ve %4,44 oranında içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 15. *Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Veri Toplama Yöntemine Göre Dağılımı*

Veri Toplama Yöntemi	n	%
Anket	97	96,04
İçerik Analizi	1	0,99
Deneyisel Desen (Ön test-Son test)	2	1,98
Görüşme	1	0,99
Toplam	101	100,00

Tablo 15'te etnosentrizm ile ilgili tezlerin veri toplama yöntemine göre dağılımı incelendiğinde; lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının anket yöntemi ile (%96,04) veri topladığı tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlerde % 1,98 oranında deneyisel desen, %0,99 oranında içerik analizi ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Farklı konularda lisansüstü tezlerin incelendiği diğer araştırmalarda da benzer şekilde en çok anket tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir (Tayfun ve diğerleri, 2018; İnce ve Uygurtürk, 2019; Aksöz ve Yücel, 2020). İncelenen lisansüstü tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı aşağıda Tablo 16 ve Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 16. *Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Örnekleme Grubuna Göre Dağılımı*

Örnekleme Grubu	N	%
Halk	1	2,78
Hemşire	1	2,78
Öğrenciler	12	33,33
Öğretim Elemanı	1	2,78
Öğretmen	6	16,67
Öğretmen Adayı	8	22,22
Sağlık Çalışanı	1	2,78
Sosyal Hizmet Uzmanı	1	2,78
Turist Rehberi	1	2,78
Yabancı Uyrıklı Öğrenciler	3	8,33
Yerli Turist	1	2,78
Toplam	36	100,00

Tablo 16'da kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı incelendiğinde; en fazla araştırmanın öğrenciler (%33,33) üzerinde gerçekleştirildiği görölmektedir. Daha sonra onu %22,22 oranıyla öğretmen adayları ve %16,67 oranıyla öğretmenler takip etmektedir. Ayrıca kültürlerarası duyarlılık ile ilgili hazırlanan toplam 36 lisansüstü tezin 27'sinin eğitim alanında yapıldığı görölmektedir. Dolayısıyla araştırmaların çok büyük bir kısmının (%75) eğitimci, eğitimci aday ve öğrenciler üzerinde gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Kültürlerarası duyarlılık alanındaki tezlerin büyük çoğunluğunun Eğitim Bilimleri Anabilim

Dalında hazırlandığı düşünüldüğünde örneklem grubunun büyük çoğunluğunun öğrenci ve öğretmenlerden oluşması doğal bir sonuçtur.

Tablo 17. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	n	%
15 Yaş Üstü Bireyler	2	1,98%
18 Yaş Üstü Bireyler	6	5,94%
Akademisyenler	2	1,98%
Akıllı Telefon Kullanıcıları	1	0,99%
Alman Vatandaşları	1	0,99%
Bitlis'li Vatandaşlar	1	0,99%
Doktorlar	1	0,99%
GSM Operatörü Müşterileri	1	0,99%
Kamu Çalışanları	1	0,99%
Ortaokul Öğrencileri	1	0,99%
Öğretmen Adayları	1	0,99%
Sağlık Meslek Grubunda Çalışanlar	1	0,99%
Seyahat Acentası Çalışanları	1	0,99%
Sosyal Medya Kullanıcıları	2	1,98%
Suriye Vatandaşları	1	0,99%
Turist	1	0,99%
Turist Rehberi	1	0,99%
Tüketici	60	59,41%
Üniversite Öğrencileri	13	12,87%
Y Kuşağı	1	0,99%
Yerli Turist	1	0,99%
Yurt Dışına Seyahat Eden Kişiler	1	0,99%
Toplam	101	100,00%

Tablo 17'de etnosentrizm ile ilgili tezlerin örneklem grubuna göre dağılımı incelendiğinde; tezlerin yarısından fazlasının tüketiciler (%59,41) üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla konu ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin yarısından fazlası tüketici etnosentrizmini araştırmaktadır. Etnosentrizm alanındaki tezlerin büyük çoğunluğunun pazarlama açısından incelendiği düşünüldüğünde örneklem grubunun da büyük çoğunluğunun tüketicilerden oluşması doğal bir sonuç olmaktadır. Daha sonra onu %12,87 oranıyla üniversite öğrencileri takip etmektedir. İncelenen tezlerin konu başlığı açısından ilişkili olduğu konulara göre dağılımı aşağıda Tablo 18 ve Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 18. Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Konu Başlığı Açısından İlişkili Olduğu Konulara Göre Dağılımı

Konu Başlığı Açısından İlişkili Konular	n	%
Bilgi Kuramı Dersinin Etkisi	1	2,50
Çeşitlilik Ve Sosyal Adalet	1	2,50
Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlar	1	2,50
Çok Kültürlü Psikoeğitim Programının Etkinliği	1	2,50
Çokkültürlü Eğitim Tutumu	1	2,50
Davranış Niyeti	1	2,50
Drama Teknikleri	1	2,50
Empati Düzeyi \ Empatik Eğilim \ Empati Becerileri	5	12,50
Entelektüel Sermaye	1	2,50
Erasmus Programı	3	7,50
Etnosentrizm \ Etnikmerkezcilik	5	12,50
İngilizce Başarısı	2	5,00
Kültürel Farklılık Algıları	1	2,50
Kültürel Zeka	4	10,00
Kültürlenme \ Kültürleşme	2	5,00
Kültürlerarası İletişim Yeterliliği	1	2,50
Mutluluk Düzeyi	1	2,50
Müşteri Odaklılık	1	2,50
Öğrencilere Yönelik Tutum	1	2,50
Özgüven Algısı	1	2,50
Psikolojik Dayanıklılık	1	2,50
Sosyal Medyanın Etkinliği	1	2,50
Sosyal Yapılandırıcı Öğrenme Ortamı Tasarımı	1	2,50

Tablo 18 Devamı. *Kültürlerarası Duyarlılık ile ilgili Tezlerin Konu Başlığı Açısından İlişkili Olduğu Konulara Göre Dağılımı*

Konu Başlığı Açısından İlişkili Konular	n	%
Tükenmişlik	1	2,50
Yaşam Doyumu	1	2,50
Toplam	40*	100,00

* Bazı araştırmaların konu başlığında birden fazla değişken yer almaktadır.

Tablo 18’de kültürlerarası duyarlılık ile ilgili tezlerin konu başlığı açısından ilişkili olduğu konulara göre dağılımı incelendiğinde; kültürlerarası duyarlılık en fazla empati düzeyi\ empatik eğilim\ empati becerileri (%12,50) ve etnikmerkezcilik (%12,50) açısından araştırıldığı tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde kültürlerarası duyarlılık, kültürlerarası iletişimin yeterliliğinin duygusal alt boyutunu oluşturmaktadır (Fritz, Mollenberg ve Chen, 2001). Kültürlerarası iletişim yeterliliğini etkileyen temel faktörler arasında da etnosentrizm ya da diğer bir ifadeyle etnikmerkezcilik yer almaktadır (Neuliep ve McCroskey, 1997; Bitirim Okmeydan, 2019). Ayrıca kültürlerarası iletişimin etkili ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için kişilerin esnek, açık fikirli, dışadönük olması ve empati kurma becerisine de sahip olması gerektiği belirtilmektedir (Euwema ve Emmerik, 2007). Dolayısıyla kültürlerarası duyarlılıkla ilgili lisansüstü tezlerin de empati ve etnikmerkezcilik konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 19. *Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Konu Başlığı Açısından İlişkili Olduğu Konulara Göre Dağılımı*

Konu Başlığı Açısından İlişkili Konular	n	%
Algılanan Destinasyon İmajı	1	0,81
Algılanan Hizmet Kalitesi	2	1,63
Amerikan Mallarına Yönelik Memnuniyet	1	0,81
Beyaz Eşya Tercih	1	0,81
Bireycilik Çoğulculuk Düzeyleri	1	0,81
Daha Fazla Ödeme İsteği	1	0,81
Değerler	2	1,63
Dini Tutum	1	0,81
Dizi İzleme Motivasyonu	1	0,81
Döviz Yatırım Tercih	1	0,81
Ekonomik Düşmanlık	1	0,81
Erasmus Programı	1	0,81
Etkili Faktörler	1	0,81
Farklı Kültürlerde Karşılaştırma	1	0,81
Finansal Okur Yazarlık	1	0,81
Gıda Ürünleri Tüketim Davranışı	1	0,81
Glokal Pazarlama Stratejileri	1	0,81
Hedonik ve Faydacı Tüketim Davranışları	1	0,81
Hekim Seçimi	1	0,81
Hızlı Tüketim Malları	1	0,81
Hofstede’nin Kültür Boyutları	1	0,81
İthal Marka Tercih	1	0,81
Kuşak Farklılıkları	3	2,44
Kültürel Farkındalık Eğitimi	1	0,81
Kültürlerarası Duyarlılık	4	3,25
Kültürleşme	1	0,81
Küresel Marka Olmaya Çalışan Türk Markalarının Tercih	1	0,81
Marka Aşkı	1	0,81
Marka Bağlılığı	1	0,81
Marka Değeri Algısı	3	2,44
Marka İmajı	1	0,81
Marka İsmi Değerlendirmeleri	1	0,81
Marka Kişiliği	4	3,25
Marka Nefreti	1	0,81
Marka Sadakati	3	2,44
Marka Tercih	2	1,63
Markaya Duyulan Güven	1	0,81
Menşei Ülke Etkeni Veya Etkisi	3	2,44
Mutluluk Düzeyi	1	0,81

Tablo 19 Devamı. Etnosentrizm ile ilgili Tezlerin Konu Başlığı Açısından İlişkili Olduğu Konulara Göre Dağılımı

Konu Başlığı Açısından İlişkili Konular	n	%
Müşteri Memnuniyet Düzeyi	1	0,81
Ölçek Çalışması	1	0,81
Pazarlama Faaliyetlerinin Algılanması	1	0,81
Reçete Kararı	1	0,81
Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma	1	0,81
Satın Alma Davranışı	8	6,50
Satın Alma Kararı	4	3,25
Satın Alma Niyeti	20	16,26
Satın Alma Tarzları	1	0,81
Sosyal Medya Mesajlarındaki Ürünleri Boykot Etme	1	0,81
Sosyal Yapılandırıcı Öğrenme Ortamı Tasarımı	1	0,81
Sosyopolitik Tutum	1	0,81
Tekrar Satın Alma Niyeti	1	0,81
Toplumsal Cinsiyet	1	0,81
Turistik Ürün Tercihi	2	1,63
Tüketici Algısı	1	0,81
Tüketici Davranışı	3	2,44
Tüketici Karar Verme Stili	1	0,81
Tüketici Şikayet Davranışları	1	0,81
Tüketicilerin Memnuniyet ve Pışmanlık Düzeyleri	1	0,81
Tüketim Sonrası Olumsuz Duygu	1	0,81
Türk Mallarına Karşı Olan Eğilim	1	0,8
Türk Yemekleri Yeme Sıklığı	1	0,8
Ülke İmajı	1	0,81
Üretim Ülkesi Etkisi	1	0,81
Ürün Değerlendirmede Menşe Ülke Bilgisi Arama Davranışı	1	0,81
Yabancı Markalara İlişkin Algı/Tutum	3	2,44
Yabancı Markalı Ürün Tercihi	1	0,81
Yabancı Perakendeci Seçimi	1	0,81
Yaşam Doyumu	1	0,81
Yerli ve Yabancı Ürünler Yönelik Tutum	1	0,81
Yerli Yabancı Markalı Ürün Tercihi	1	0,81
Yönetsel Faaliyetler	1	0,81
Toplam	123*	100,00

* Bazı araştırmaların konu başlığında birden fazla değişken yer almaktadır.

Tablo 19'da etnosentrizm ile ilgili tezlerin konu başlığı açısından ilişkili olduğu konulara göre dağılımı incelendiğinde; etnosentrizmin en fazla satın alma niyeti (%16,26) üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca etnosentrizm ile birlikte araştırılan diğer konu başlıklarının dağılımları incelendiğinde, genellikle “marka”, “tüketici”, “ürün tercihi” ve “satın alma” ile ilgili değişkenlerin yer aldığı belirlenmiştir. Etnosentrik tutum, kişinin kültürünü temel referans olarak kabul etmesi ve kendinden farklı kültürleri bu açıdan değerlendirmesi şeklinde tanımlanan milliyetçi bir tutumdur (Halis, Halis ve Adilova, 2016, 6). Bu anlayışa sahip kişiler yabancı ürün satın almanın yanlış olduğuna inanmaktadır (Türkmen, 2015). Dolayısıyla alanyazın incelendiğinde de etnosentrizmin, sıklıkla satın alma niyeti, satın alma davranışı veya satın alma kararı gibi konularda araştırıldığı görülmektedir (Arı ve Madran, 2011; Küçükaydın, 2012; Tayfun ve Gürlek, 2014; Türkmen, 2015).

Sonuç ve Öneriler

Hangi alanda yazılırsa yazılısın lisansüstü tezler, yazıldığı alanla ilgili gelişme, değişiklik ve eğilimlerin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Söz konusu tezlerin incelenmesi sonucunda o alanla ilgili birçok bilgi edinilmektedir. Ayrıca alanla ilgili güncel olan veya hiç çalışılmamış konuların tespit edilmesi diğer araştırmacıların araştırmalarına ışık tutmaktadır (İnce, Gül ve Bozyiğit, 2017, 127). Bu araştırmada kültürlerarası iletişim yeterliliğinin sağlanması noktasında oldukça önemli olan iki konu, kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik profilleri ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre başlangıç sınırı konulmadan 31.12.2022 tarihine kadar yapılan lisansüstü tezlerinin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Kültürlerarası duyarlılık ile ilgili en çok yüksek lisans tezi 2019 yılında ve en çok doktora tezi 2022 yılında yazılmıştır. Etnosentrizm ile ilgili en çok yüksek lisans tezi 2019 yılında yazılırken, en çok doktora tezi ise 2020 yılına aittir. Yazım dili açısından değerlendirildiğinde hem kültürlerarası duyarlılık hem de etnosentrizm ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının

özgün dili Türkçe'dir. Lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilimler Enstitülerinde yayınlanmıştır. Kültürlerarası duyarlılık ile ilgili lisansüstü tezlerin çoğu Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında hazırlanırken, etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğu ise İşletme Anabilim Dalına bağlı olarak hazırlanmıştır. Ayrıca kültürlerarası duyarlılık ile ilgili lisansüstü tezler 23 ve etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezler 51 farklı üniversiteye bağlı olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile ilgili lisansüstü tezler yöntem açısından değerlendirildiğinde hem kültürlerarası duyarlılık hem de etnosentrizm ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin çok büyük kısmının nicel yöntem kullanılarak hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerin yine çok büyük çoğunluğu veri toplama yöntemi olarak anket yöntemini tercih etmiştir. Kültürlerarası duyarlılık en çok eğitimciler ile öğrenciler üzerinde çalışılırken; etnosentrizm ise en çok tüketiciler üzerinde araştırılmıştır. Bu anlamda tüketici etnosentrizmi ile ilgili hazırlanan onlarca lisansüstü tez bulunurken, kültürlerarası iletişim yeterliliğini önemli düzeyde etkileyebilen etnosentrizmin farklı gruplarda incelendiği çok az araştırma vardır. Ayrıca konular açısından, kültürlerarası duyarlılık en fazla empati ve etnikmerkezcilik açısından araştırılırken etnosentrizmin ise sıklıkla satın alma niyetiyle ilişkisi incelenmiştir.

Kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm gibi konuların öneminin küreselleşme ile birlikte daha da arttığı ve tüm sektörlerde bu durumun geçerli olduğu düşünüldüğünde daha sonraki araştırmalar farklı alanlarda, farklı denek grupları üzerinde gerçekleştirilebilir. Özellikle kültürlerarası etkileşimin çok fazla gerçekleştiği turizm alanında hem kültürlerarası duyarlılık hem de etnosentrizm ile ilgili çok az araştırma bulunduğu düşünüldüğünde araştırmalar bu alanda gerçekleştirilebilir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm konuları daha fazla ele alınarak söz konusu kavramlar tezler dışındaki makaleler, bildiriler gibi farklı dokümanlar da incelenebilir. Ayrıca bu araştırmada kültürlerarası duyarlılık ve etnosentrizm ile birlikte sıklıkla incelendiği tespit edilen konular (empati, etnikmerkezcilik, kültürel zeka, marka, tüketici davranışı, ürün tercihi ve satın alma) dışında müşteri sadakati, müşteri tatmini, bağlanma stilleri, etik, hizmet odaklılık gibi farklı değişkenler ile de söz konusu kavramlar araştırılabilir. Alanyazındaki araştırmaların büyük bölümü nicel araştırmalardan oluştuğu için özellikle nitel araştırma sayısının artırılması gerekmektedir. Bu anlamda farklı kültürlerden insanların karşılaşmalarında etkili olan kültürlerarası farkındalık, kültürlerarası beceriklilik veya kültürel relativizm gibi diğer konular açısından da bibliyometrik araştırmalar yapılabilir.

Etik Beyan

"Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnosentrizm Alanındaki Tezlerin Bibliyometrik Analizi" başlıklı araştırmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu araştırma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Ayrıca bu araştırmada kamuya açık ikincil veriler kullanılmıştır. Dolayısıyla araştırma derleme türünde olduğu için etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- Akay, B. ve Yılmaz O. (2019). Turistlerin seyahat motivasyonlarının hediyelik eşyalara yönelik tutumları ve satın alma niyetleri üzerindeki etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2), 2163-2186.
- Aksöz, E. O. ve Yücel, E. (2020). Engelli turizmi alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 388-404.
- Arı, E. S. ve Madran, C. (2011). Satın alma kararlarında tüketici etnosentrizmi ve menşee ülke etkisinin rolü. *Öneri Dergisi*, 9 (35), 15-33.
- Bekiroğlu, O. ve Balcı, Ş. (2014). Kültürlerarası iletişim duyarlılığının izlerini aramak: "İletişim fakülteleri öğrencileri örneğinde bir araştırma". *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, 429-460.
- Bitirim Okmeydan, S. (2019). Kültürlerarası iletişim ve uluslararası halkla ilişkiler. S. Bitirim Okmeydan ve M. Saran (Ed.), *Kültürlerarası İletişim: İletişim odaklı güncel yaklaşımlar* içinde (s.93-124). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Chen, G. M. ve Starosta, W.C. (1996). Intercultural communication competence: a synthesis. communication yearbook. Brant R. Burleson. (Ed.) California: Sage Publications: 353-383.
- Chen, G. M. ve Starosta, W. J. (2000). The development and validation of the intercultural sensitivity scale. *Human Communication*, (3), 1-22.

- Ekundayo, T.C. ve Okoh A.I. (2018). A global bibliometric analysis of plesiomonas-related research (1990-2017). *Plos One*, 13(11), 1-17.
- Euwema, M. C. ve Emmerik, IJ. H. V. (2007). Intercultural competencies and conglomerated conflict behaviors in intercultural conflicts. *International Journal of Intercultural Relations*, 31, 427-441.
- Fritz, W., Mollenberg, A. ve Chen, G. M. (2001). Measuring intercultural sensitivity in different cultural context. *International Association for Intercultural Communication Studies*, July 24-29, Hong Kong.
- Halis, M., Halis, M. ve Adilova, S. A. (2016). Turistik ürün tüketicilerinin satın alma kararlarında etnosentrik tutumlar: Bakü'de bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13(3), 6-22.
- İnce, M., Gül, H., ve Bozyiğit, S. (2017). Türkiye'de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(5), 113-130.
- İnce, M. ve Uygurtürk, H. (2019). Marka kimliği, marka kişiliği, marka imajı ve marka konumlandırma alanında yapılan lisansüstü tezlere yönelik bir inceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 224-240.
- Kiremit, R. F. (2019). Türkiye'de okul öncesi eğitimde dil gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 159-174.
- Kozak, N. (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 26-33.
- Küçükaydın, S. (2012). *Tüketici etnosentrizmi ve ülke menşei etkisinin tüketicilerin yabancı markalı ürün teribi ve satın alma niyeti üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mao, Y. ve Hale, C. L. (2015). Relating intercultural communication sensitivity to conflict management styles, technology use, and organizational communication satisfaction in multinational organizations in China. *Journal of Intercultural Communication Research*, 44(2), 132-150.
- Neuliep, J. W. ve McCroskey, J.C. (1997). The Development of intercultural and interethnic communication apprehension scales. *Communication Research Reports*, 14(2), 145-156.
- Robles, A. S. ve Gonzalez, M. E. P. (2019). Analysis of teachers' intercultural sensitivity levels in multicultural contexts. *Sustainability*, 11(11), 3137.
- Shimp, T.A. ve Sharma, S. (1987). Consumer ethnocentrism: construction and validation of the cetscale. *Journal of Marketing Research*, 24, 280-289.
- Sumner, W. G. (1906). *Folkways: a study of the sociological importance of usages, Manners, Customs, Mores and Morals* Boston: Ginn and Co. Erişim Tarihi: 09.12.2022, <https://archive.org/details/folkwaysstudyofs00sumnuoft/page/n11/mode/2up>.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri) *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 213-234.
- Tayfun, A. ve Gürlek, M. (2014). Tüketici etnosentrizminin yerli turistik ürün satın alma niyeti üzerindeki etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2 (2), 34-45.
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547.
- Türkmen, S. (2015). *Tüketici etnosentrizminin ve destinasyon kişiliğinin yerli turistlerin paket tur satın alma niyetleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yağbasan, M. (2016). *Almanya ve Türkiye özelinde kültürlerarası iletişim*. Konya: Literatürk Academia.

EXTENDED ABSTRACT

Paralleling with the technological developments on a global scale, the voluntary or compulsory gathering of millions of people from different cultures makes intercultural communication critical by far. Based on formation of intercultural communication competence, intercultural sensitivity emerges as a leading trend (Robles & Gonzalez, 2019). Intercultural sensitivity, which expresses the emotional process of intercultural communication, refers the emotional characteristics of the individual such as knowing, recognizing and being tolerant of cultural differences (Fritz, Mollenberg, & Chen, 2001, p. 170). To manage the process healthily and successfully in the encounters of different cultures is possible with intercultural sensitivity. Nonetheless, there are many factors cut this communication process two ways (Chen & Stratosa, 1996). Ethnocentrism is among these factors. This notion can be defined as an acceptance of own culture grounding and to evaluate other cultures from self perspective (Akay & Yılmaz, 2019, p. 2170). It can reveal barriers to communication between people from different cultural, ethnic, religious and regional basis (Neuliep & McCroskey, 1997). It is inevitable for millions of people from different cultures to come together optional or compulsorily nowadays. Hence either concept is very significant in the sense of intercultural communication competence. The aim of the research is to examine the postgraduate theses written about "intercultural sensitivity" and "ethnocentrism" affecting it that have gained importance with globalization and technological developments. In this context, postgraduate theses made in Turkey in the field of both notions were evaluated within the framework of various parameters. The bibliometric analysis technique was used as a research method to reveal a general profile of the postgraduate theses approved and archived

by the Higher Education Council Publication Documentation Department. Bibliometrics is descriptive of mathematical application and statistical methods to scientific communication environments (Şahin & Acun, 2015, p. 215). It is frequently used in terms of both evaluating the scope and adequacy of the field or scientific knowledge to be researched, and determining the current research topics in the field and the future research directions (Ekundayo & Okoh, 2018). Indeed, the view that one of the best ways to identify and evaluate developments in science is to examine the studies done in the field at issue, is accepted by scientists in general. Besides, performing researches on academic studies provides more objective findings and results (Kozak, 2001, p. 26). In this research, postgraduate theses about intercultural sensitivity and ethnocentrism were examined; the characteristics and the research methods of them were revealed. Notwithstanding there are bibliometric analysis upon particular research subjects and disciplines in Turkey, there has been lack in the field of intercultural sensitivity and ethnocentrism. Based on this, it is considered that the study is essential in bringing into the open the general features of the postgraduate theses on intercultural sensitivity and ethnocentrism, specification of the variables discussed and enabling to the researchers. In this research, the data sources to which bibliometrics are applied are documents. The research population consists of 137 postgraduate theses. They are approved and archived by the Higher Education Council Publication Documentation Department, without limitation in subject and year sections. 36 of them are about intercultural sensitivity and 101 of them are related to ethnocentrism. So as to this number is an accessible number, sampling wasn't made in the study, and all graduate theses made until 2022 and allowed were included in the research. Firstly, the national thesis centre of the Council of Higher Education was entered and the thesis title was searched with the keywords "intercultural sensitivity", "ethnocentrism" and "ethnocentric. While scanning the graduate thesis, sections such as the year, the type of the thesis were not chosen, only the "allowed" open access theses were marked. As a result of the research, 137 postgraduate theses that were allowed to access and 2 that were not access permission were found on the subjects of intercultural sensitivity and ethnocentrism. By using descriptive statistical analysis, the bibliometric profile of the theses was constituted by using the frequency and percentage values specific to various parameters. Postgraduate theses in the analysis phase of the research with the intent of generating inventory; they were analyzed according to various parameters in terms of type (master's/doctorate), year, writing language, institute and department, university, research design, data collection method, sample group and subject heading. According to the results of the research, it has been designated that most of the postgraduate theses are master's theses and the original language of almost all of them is Turkish, most of them are published in Social Sciences Institutes. Besides their concepts are not new concepts, they have come into prominence particularly in recent years and are being examined on the increase. The postgraduate theses are considered in regards to method by the time, it has been concluded that the majority of the theses were prepared using the quantitative methods, and a large part of them preferred the survey method as the data collection method. When assessed in terms of the variables examined, it was ascertained that intercultural sensitivity was mostly investigated referring empathy and ethnocentrism, and the relationship of ethnocentrism with purchase intention was frequently investigated. Further, it has been concluded that intercultural sensitivity is mostly investigated in educators and students, and ethnocentrism is in consumers.